18.05.2017

LAUSUNTO

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista tarjoamista ja työelämäkokeilua koskevasta kokeilusta

Sosiaali- ja terveysministeriön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osaston lausunto koskee esitystä kuntouttavan työtoiminnan korvaavan työelämäkokeilun osalta.

Kokeilulakiesityksen tavoitteet

Ehdotettu laki koskisi viittä kuntapohjaista kokeilua, joissa kokeilukunnille siirrettäisiin määräaikaisesti toimivalta työvoima- ja yrityspalvelujen tarjoamiseen kokeilun asiakaskohderyhmille. Lisäksi laki koskisi kahta kuntapohjaista kokeilua, joissa kokeiltaisiin työelämäkokeilua kuntouttavan työtoiminnan korvaavana palveluna.

Esityksessä ehdotettu työelämäkokeilu toteutettaisiin seuraavilla kokeilualueilla:

- Porin ja Rauman kunnat
- Pohjois-Savon kokeilukunnat (Kuopio, Siilinjärvi ja Tuusniemi)

Työelämäkokeilun tavoitteet

Työelämäkokeilua järjestettäisiin kokeilualueilla kaikille niille työttömille, jotka kuuluvat kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain piiriin. Työelämäkokeilun kohderyhmä olisi siten joillakin kokeilualueilla laajempi kuin ehdotetussa laissa määritelty kokeilun varsinainen asiakaskohderyhmä.

Työelämäkokeilun tavoitteena olisi kokeilla palvelua, joka soveltuisi myös niille työttömille henkilöille, jotka nykyisin jäävät julkisten työvoimapalvelujen ulkopuolelle sosiaalisten tai terveydellisten ongelmien takia. Tarkoituksena olisi, että työtön henkilö saisi tarvitsemaansa työelämävalmiuksia ja työkykyä tukevaa ammatillista tukea ja ohjausta työelämäkokeilun aikana. Tämä tuki voisi olla esimerkiksi työhönvalmentajan antamaa tukea. Tarkoituksena olisi mahdollisuuksien mukaan hankkia kokemuksia myös sitä, kuinka hyvin työelämäkokeiluun voitaisiin yhdistää työttömän tarvitsemia muita palveluja kuten esimerkiksi kuntoutusta ja/tai sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Työelämäkokeilua voitaisiin järjestää samanaikaisesti esimerkiksi mielenterveys- ja/tai päihdekuntoutuksen kanssa. Lisäksi henkilölle voitaisiin tarjota sosiaalista kuntoutusta.

Kuntouttavaa työtoimintaa koskevaa lainsäädäntöä on tarkoitus uudistaa. Kokeilun avulla on tarkoitus saada tutkittuun tietoon perustuvia arvioita siitä, miten työttömien työelämävalmiuksia voidaan parantaa uuden työelämäkokeilun ja sen rinnalla mahdollisesti tarjottavien muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen, kuten esimerkiksi sosiaalisen kuntoutuksen avulla.

Lausuntopalautteen johdosta tehdyt muutokset

Lausuntokierroksella ollutta luonnosta muutettiin siltä osin, että työelämäkokeilussa tarjottavia tehtäviä ei rajattaisi. Sosiaalinen kuntoutus jätettiin pois ehdotetusta laista, koska kunta voi muutoinkin tarjota palvelua sosiaalihuoltolain 17 §:n perusteella. Lausuntopalautteen johdosta ehdotusta muutettiin myös siltä osin, että työelämäkokeiluun sovellettaisiin lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annettua lakia (504/2002). Näin on myös muiden työkokeilujen kohdalla.

Meritullinkatu 8, Helsinki
PL 33, 00023 VALTIONEUVOSTO
www.stm.fi

Puhelin 0295 16001
Telekopio 09 6980 709

e-mail: kirjaamo@stm.fi
etunimi.sukunimi@stm.fi

Yksityiskohtia

Rinnastuminen työvoimapalveluihin

Työelämäkokeiluun sovellettaisiin, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa säädetään:

- työkokeilua koskevista rajoituksista
- palveluun osallistuvan oikeusasemasta
- työelämäkokeilupaikan järjestäjän vastuusta työturvallisuudesta ja tietosuojasta
- työelämäkokeilun keskeyttämisestä.

Tältä osin työelämäkokeilu olisi tarkemmin säädeltyä kuin kuntouttava työtoiminta, jossa järjestämisedellytykset ovat melko väljät. Tämä parantaisi ei-työsuhteiseen palveluun osallistuvien asiakkaiden oikeusturvaa ja selkeyttäisi työpaikoilla toteutettavien ei-työsuhteisten palvelujen suhdetta työ- ja virkasuhteiseen työhön.

Työelämäkokeilu vastaisi muutoin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaista työkokeilua, mutta sen tarkoituksena olisi erityisesti selvittää ja edistää henkilön työkykyä ja työelämävalmiuksia ja siten tukea hänen paluutaan työmarkkinoille. Riittävän tuen tarjoamiseksi työelämäkokeiluun kuuluisi aina työkokeilua tiiviimpi ohjaus tai valmennus. Kunta voisi sopia työelämäkokeilun järjestämisestä myös muun työnantajan kanssa tekemällä siitä sopimuksen.

Työelämäkokeilusopimus

Työelämäkokeilua koskevasta sopimuksesta tulisi käydä ilmi henkilölle työelämäkokeilun aikana annettava työelämävalmiuksia ja työkykyä tukeva ohjaus ja valmennus. Työelämäkokeiluun sisältyvä henkilön tarpeen mukainen tuki ja ohjaus voisi olla esimerkiksi työhönvalmentajan tai sosiaalihuollon ammattilaisen työpaikalla antamaa tukea. Jos työelämäkokeiluun yhdistetään sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja, jotka parantavat henkilön työ- ja toimintakykyä, niistä tulisi mainita työelämäkokeilusopimuksessa.

Ohjaus- ja valmennus

Silloin kun työelämäkokeilun järjestäjä olisi muu työnantaja kuin kunta, olisi työelämäkokeilua koskevassa sopimuksessa oltava ehto, jonka mukaan kunta ei maksaisi kokeilun järjestäjälle korvausta työelämäkokeilun järjestämisestä. Sopimuksessa olisi tällöin sovittava siitä, että kunta järjestää työelämäkokeiluun osallistuvalle henkilölle työelämäkokeiluun sisältyvän ohjauksen ja valmennuksen. Ohjaus- ja valmennuspalvelua kunta voisi ostaa ulkopuoliselta palveluntuottajalta. Korvausta voitaisiin siis maksaa vain ohjaus- ja valmennuspalvelun osuudesta, ei muusta työelämäkokeilun järjestämisestä. Palvelun hankinnassa, hankintasopimuksen sisällöstä sekä sopimuksen tekemistä edeltävästä mahdollisesta hankinta- ja tarjousmenettelystä tulee kuitenkin noudattaa lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016) sekä kunnan sisäisiä ohjeistuksia.

Sosiaalinen kuntoutus

Jos henkilö ei työ- ja toimintakykynsä asettamien rajoitusten vuoksi voisi osallistua työelämäkokeiluun, kunta voi ohjata henkilön sosiaalihuoltolain (1301/2014) 17 §:n mukaiseen sosiaaliseen kuntoutukseen. Sosiaalihuoltolaissa sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. Sosiaalista kuntoutusta voisi järjestää myös yhtä aikaa työelämäkokeilun kanssa.

Toteutus myös yrityksissä

Työelämäkokeilun järjestäjänä voisi toimia yritys, yksityinen elinkeinonharjoittaja, kunta, kuntayhtymä, muu yhteisö, säätiö tai valtion virasto taikka laitos. Toisin kuin kuntouttavaa

työtoimintaa, työelämäkokeilun voisi siis järjestää myös yrityksessä. Tavoitteena olisi helpottaa asiakkaiden siirtymiä eteenpäin kohti avoimia työmarkkinoita lisäämällä työttömien työelämävalmiuksia ja työkykyä aidoissa työympäristöissä. Tavoitteena on, että työelämäkokeilu tapahtuisi aina työpaikalla aidossa työympäristössä. Yrityksessä tapahtuvan työelämäkokeilun kesto kuitenkin rajattaisiin kuuteen kuukauteen. Työelämäkokeilun kokonaiskesto on enintään 12 kuukautta. Työelämäkokeilun perusteella työnantaja ja kunta voisivat arvioida, tarvitaanko henkilön työmarkkinoille sijoittumiseksi esimerkiksi palkkatukea tai kuntoutusta.

Kulukorvaus ja toimintaraha

Työelämäkokeiluun osallistuvalle maksettaisiin toimintaraha tai kulukorvaus vastaavasti kuin kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalle. Toisin kuin kuntouttavan työtoimintaan osallistumisesta, työelämäkokeiluun osallistumisen ajalta ei maksettaisi erillisiä matkakorvauksia. Osallistuminen työelämäkokeiluun rinnastuisi työvoima- ja yrityspalvelulain mukaiseen työkokeiluun, johon osallistumisesta ei makseta matkakorvauksia. Työelämäkokeiluun osallistumisesta aiheutuvia matkakustannuksia voitaisiin kuitenkin kunnan harkinnan mukaan korvata toimeentulotukilain mukaisesti ehkäisevänä toimeentulotukena lain edellytysten täyttyessä.

Valtion korvaus

Kunnalla olisi oikeus saada työelämäkokeilun järjestämisestä valtion korvauksena 10,09 euroa päivää ja osallistuvaa henkilöä kohti. Summa vastaisi sitä, jonka kunta saa kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä. Korvauksen tarkoituksena olisi kompensoida työelämäkokeilussa olevan henkilön tarvitsemaa erityistä tukea ja ohjausta ja siitä kunnalle aiheutuvia kustannuksia. Ohjaus voisi olla esimerkiksi työhönvalmentajan tai sosiaalihuollon ammattilaisen työpaikalla antamaa tukea. Korvaus maksettaisiin jälkikäteen niiltä päiviltä, joina henkilö osallistuisi työelämäkokeiluun.

Kunta ei voisi maksaa muulle työelämäkokeilun järjestäjälle korvausta työelämäkokeilun järjestämisestä. Rajoitus olisi tarpeen, koska työelämäkokeilu olisi tarkoitus toteuttaa yrityksissä osin samansisältöisenä kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukainen työkokeilu eikä työkokeilun järjestämisestä makseta korvausta.

Rikostaustan selvittäminen

Työelämäkokeiluun sovellettaisiin työkokeilujen tapaan lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annettua lakia (504/2002). Rikostaustan selvittämistä koskevan lain mukaan työnantajan on pyydettävä henkilöltä nähtäväksi lain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu rikosrekisteriote silloin, jos tehtävään kuuluu pysyväisluontoisesti ja olennaisesti ilman huoltajan läsnäoloa tapahtuvaa alaikäisen kasvatusta, opetusta, hoitoa tai muuta huolenpitoa taikka muuta työskentelyä henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa alaikäisen kanssa. ”Pysyväisluontoisesti” ja ”olennaisesti” -ehtojen tulee molempien täyttyä. Arvio tulee tehdä työtä ja tehtäviä annettaessa vallitsevan tilanteen mukaan. Rikostaustan selvittämistä koskevassa laissa lyhytaikaiset vuoden aikana enintään kolme kuukautta kestävät työt, sijaisuudet ja toimeksiannot on rajattu rikostaustan selvittämismenettelyn ulkopuolelle.

Työelämäkokeilun tarkoituksena olisi selvittää henkilön työkykyä ja työelämävalmiuksia, jolloin työelämäkokeiluun sisältyisi aina kunnan järjestämä, kokeilun aikana henkilölle annettava ohjaus ja valmennus. Lisäksi kokeiluun osallistuvan työskentely tapahtuisi käytännössä hyvin pitkälti kokeilupaikan ja sen järjestämisestä vastuussa olevan tahon valvonnassa. Tämä tulee huomioitavaksi, kun yksittäisen työelämäkokeilun kohdalla arvioidaan, täyttyvätkö rikosrekisteritietojen selvittämistä koskevan lain edellytykset.

Hallitussihteeri Susanna Rahkonen